

Pòrtic

En aquest número 20 de «Treballs...» s'inclou el programa de les activitats que han estat projectades per al curs 1989-1990, curs durant el qual començarà la darrera dècada del segle XX.

Si es remarca aquest fet és perquè no es pot deslligar el contingut de les activitats programades del context temporal assenyalat. Si sempre, qualsevol activitat està en bona part condicionada pel temps en què es duu a terme, molt més en aquest cas quan el canvi de segle sembla que invita no només a fer balanç de la tasca feta sinó que invita, també, a preguntar-se quina ha d'ésser l'activitat futura —d'un futur immediat que els pobles volen bastir directament—, quins hauran d'ésser els continguts de les noves recerques a fi que siguin aprofitables i útils a la societat —d'una societat que no vol creure en altres definicions que no siguin les que brollin de la seva activitat.

¿Per què aquest curs d'entre-dues-dècades és presentat sota el genèric títol: «anàlisi de la diversitat dels paisatges, dels emplaçaments i de les activitats econòmiques»?

Sembla que es pot afirmar que, a Catalunya, els anys noranta veuran afermar-se unes tendències que ja es vénen anunciant des de fa un temps i que han estat tractades per alguns autors: l'enfortiment de la xarxa de les ciutats catalanes, enteses aquestes com a àrees locals que s'estan estructurant al voltant de centres urbans més dinàmics, i la integració cada vegada més completa d'aquesta xarxa al sector metropolità de Barcelona que, al seu torn, ho està essent a una xarxa, almenys d'àmbit continental, de grans metròpolis.

Les repercussions geogràfiques d'aquests dos fets són innegables: la necessitat de determinar els emplaçaments dels habitatges nous que la concentració urbana farà indispensables, la necessitat de determinar les àrees industrials noves, de fixar els itineraris més adients i convenients per a les infraestructures viàries que s'estableixin, la necessitat de preveure l'impacte ambiental de les obres que s'han de dur a terme i de tenir en compte les repercussions socials presumibles, etc.; totes aquestes, i moltes altres, són les conseqüències geogràfiques que caldrà considerar.

Cada vegada més, la vida col·lectiva dels ciutadans de Catalunya és presidida per la presència del fenomen de la urbanització. No n'hi ha prou amb repetir que més del 86%

de la població catalana viu en àrees de característiques urbanes d'una població superior als vint mil habitants, tot i que aquestes àrees representin només el 32% del seu total. No n'hi ha prou, tampoc, amb remarcar que a les àrees menors existeixen també nuclis urbans de gran activitat i de dinamisme que difícilment poden encasellar-se entre els centres rurals tradicionals de més o menys forta atonia que passen a engrossir les àrees clàssiques de silenci. Només cal pensar que entre aquests nuclis urbans més petits es troben poblacions com Sant Quirze de Besora, Ribes de Freser, Camprodon, Sant Joan de les Abadesses, l'Espluga de Francolí, Roda de Ter, Gironella, Súria, Tremp, Roses, etc. en les quals són notables els caràcters urbans.

En allò que cal insistir, també, és en el fet que els districtes industrials o terciaris nous o, dit d'una altra manera, que els centres de característiques clares urbanes han estès el model de vida urbà per tot Catalunya i que tot el territori català és emmarcat en una xarxa urbana on són absents els caràcters de jerarquia i de dependència que qualificaven les àrees de mercat setmanal que serviren, ara fa poc més de mig segle, per determinar una divisió territorial concreta que, finalment, tendia a una concepció centralitzada de l'administració, de l'economia i, al cap i a la fi, de tota la vida col·lectiva.

Tots els canvis experimentats els darrers decennis —canvis poblacionals, industrials, en els transports, en la ubicació dels centres d'ensenyament, en les relacions intra i extra catalanes, les inversions foranes i en la voluntat política, més igualitària i de més forta valoració de l'autonomia individual i dels grups— porten a l'exigència d'una actuació diferent sobre el territori, actuació

«que trenqui l'esquema jerarquitzat de presa de decisions de dalt a baix i asseguri una estratègia de consens entre nivells de govern i entre agents públics i agents privats» (J. Roig, 1989: *A la recerca d'un model i d'un govern perdut del territori*).

Cal afegir, és clar, que no s'ha d'oblidar mai, si no es vol deformar la visió de la realitat i entorpir la marxa endavant de la vida col·lectiva, el paper que juga l'àrea metropolitana de Barcelona en l'organització del territori català. De cara al futur, en una Europa que s'entreveu estesa de l'Atlàntic als Urals i de la Mediterrània a l'Àrtic, l'àrea de Barcelona, si vol continuar tenint un paper rellevant, s'haurà d'entendre amb altres àrees europees semblants. I açí rau el fons de la qüestió: Quina ha d'ésser l'àrea metropolitana de Barcelona?

Per respondre a aquesta pregunta cal considerar dos fets: el territori de la dissolta Corporació Metropolitana no respon, per exigü, a les necessitats del moment, quan és clar que «el futur de l'economia i del territori de qualsevol indret de Catalunya depèn de Barcelona-capital».

L'altre fet que cal considerar deriva del primer: Si tot Catalunya s'organitza en funció del i amb el sector metropolità central, cal tenir, doncs, una visió global del territori i passar de l'esquema jeràrquic clàssic i tradicional a un esquema basat en la xarxa de nuclis, sistemes i sectors urbans, sistema de fluxos i d'interrelacions sinal·lagmàtiques.

Uns exemples clars de tot el que s'està dient i de l'aparició arreu d'aquestes unitats supramunicipals, l'ofereixen els territoris de l'antiga Corporació Metropolitana i el de

la no-nata Àrea Metropolitana de Barcelona, a l'interior dels quals també s'hi han fet anàlisis que revelen l'existència de sectors agrupats en subsistemes que mereixerien el seu reconeixement. Ja a *l'Organització territorial de Catalunya* (Casassas-Clusa, 1980) s'assenyalava que

«entre els diversos municipis que les componen (les àrees metropolitanes) existeixen relacions intenses o, almenys, superiors a les que tenen amb altres municipis. Aquest és el cas dels municipis del Delta del Llobregat, del Besòs, de Sant Cugat-Cerdanyola-Ripollet-Montcada, etc.» (pàgina 155).

I, unes pàgines més enllà s'insistia en la mateixa idea:

«La singularitat d'un cert tipus de creixement de grans dimensions econòmiques i demogràfiques a l'entorn de Barcelona (...) aconsellen un tractament diferenciat des de la gestió local (...) Les característiques principals d'aquestes àrees són que el creixement d'una part de l'aglomeració s'explica per l'existència de tota l'aglomeració i que molts serveis públics (especialment els infraestructurals) necessiten una planificació i una gestió comunes.

La grandària del municipi de Barcelona, la necessitat de millorar la participació pública i fer unitats viables de govern local, recomanen un tractament de municipalia per a cada districte o bé una àmplia descentralització de les competències de les municipalies en una àrea amb dos esglaons de govern local (...).

L'àrea metropolitana de Barcelona comprendria uns trenta-cinc o quaranta quilòmetres a l'entorn del centre i s'estructuraria en unes vint-i-set municipalies (...).» (pàgina 174)

És clar, doncs, que el programa de les activitats de la Societat Catalana de Geografia projectat per aquest curs 1989-1990 és adient al que es creu que serà l'evolució de la col·lectivitat catalana en un futur proper.

Això ja es va veure clar el dia de la sessió inaugural del curs que es passà al Prat de Llobregat on els fenòmens derivats de la ubicació dels centres humans nous i de les activitats econòmiques noves estan configurant un paisatge nou, amb tot el caramull de problemes que deriven de la manca d'un pla conjunt.

És clar, doncs, que aprofundir el coneixement de la realitat actual, que aprofundir i ampliar la participació a tots els debats oberts —sobre qüestions teòriques o sobre tècniques aplicades—, que la comparació amb d'altres experiències que poden aportar ensenyaments útils (Lisboa i París, per exemple), que la confrontació amb opinions diferents sobre el paper i el contingut de la geografia, han d'ésser actes altament positius i que, al mateix temps, han de facilitar la comprensió del que ha d'ésser el debat general, que s'ha de voler més encès que mai en aquesta dècada darrera del segle vint, debat que ha de tenir un punt màxim d'extensió en la reunió que s'ha de celebrar precisament per discutir el camí i les perspectives de la geografia catalana, exponent idoni dels temps nous que van arribant.

LL.C. i S.